

Педагогічні технології навчання фізичної культури

УДК 37.015.31 : 796.011.3

Ольга Багінська

Теоретичне дослідження сучасних тенденцій у навчанні школярів фізичної культури, зумовлених формуванням нової парадигми освіти в Україні

Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка (м. Чернігів)

Постановка наукової проблеми та її значення. Сучасний розвиток суспільства, процеси, які в ньому відбуваються, не залишають осторонь системи освіти в нашій державі. Як зауважує О. О. Базулюк (2011), сучасна Україна все ще перебуває в стані пошуку свого шляху розвитку. І саме це відкриває реальну можливість гуманізації соціальної сфери, реалізації особистісного потенціалу кожного громадянина нашої держави [3]. На думку В. П. Андрущенко, І. М. Предборської (2009), В. Л. Ортинського (2009), формується нова освітня парадигма, одним із пріоритетних напрямів якої є гуманізація, розкриття вродженого потенціалу кожної особистості, її гармонійний розвиток [2].

Питання гуманізації суспільства не нове. Своїм корінням воно сягає давньогрецької філософії. Однак і на сьогодні залишається одним з актуальних, у тому числі й у педагогіці.

В. М. Кряж (2001) зазначає, що результатом гуманізації є утвердження у соціальній практиці самоцінності людського життя, людини як особистості, її права на життя, любов, свободу вибору, щастя, усебічний розвиток своїх здібностей [6].

У педагогіці поняття усебічного розвитку визначається, як розвиток людської особистості з усіх боків, усесторонньо; поняття гармонійний – гармонію всіх сторін, їх пропорційність, погоджену єдність (Н. Є. Мойсеюк, 2007), указується, що важливим в цій системі є процес фізичного виховання, поєднання фізичного й розумового розвитку (А. І. Кузьмінський, 2003).

Фізичне виховання досить тривалий час розглядалося видатними педагогами, як засіб зміцнення здоров'я, гармонійного фізичного розвитку, підвищення працездатності (Я. А. Каменський), засобом розвитку органів відчуття людини, який дає змогу повернути людину до природного для неї середовища (Ж.-Ж. Руссо), засобом розвитку тіла, духу людини, зміцнення здоров'я, подовження життя й формування життєво необхідних якостей, навичок та вмінь (Г. Песталоцці), засобом адаптації до умов навколишнього середовища, які змінюються (Г. Спенсер). П. Ф. Лесгафт розглядав фізичне виховання як фактор формування й збереження здоров'я та впливу на розвиток тіла.

На сьогодні провідними науковцями М. М. Амосовим, Г. Л. Апанасенком, В. Г. Ареф'євим, І. А. Аршавським, Е. В. Булич, Н. Ф. Денисенко, О. Д. Дубогай, Т. Ю. Круцевич, Н. В. Москаленко, І. В. Муравовим, М. О. Носко та іншими доведено суттєвий вплив занять фізичними вправами на формування й збереження здоров'я дитини.

Отже, зважаючи на важливість системи фізичного виховання для формування гармонійно розвинутої особистості, у цілому доцільно розглянути цю систему з позиції сучасної освітньої парадигми, яка формується.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізуючи розвиток сучасної системи шкільної освіти в Україні, Н. В. Москаленко (2009) зазначає, що, незважаючи на лавину новацій у системі навчання та виховання, галузі фізичного виховання вони мало стосуються. Навчально-виховний процес загальноосвітньої школи все більше перевантажується предметами, які розвивають тільки розумову діяльність, і при цьому зовсім не враховується зниження рівня фізичного розвитку сучасних дітей і погіршення стану їхнього здоров'я [8].

Дослідження С. І. Марченко (2011) доводять, що на сьогодні в галузі фізичного виховання школярів спостерігається низка проблем, серед яких низький рівень здоров'я учнів, відсутність фізіологічно обгрунтованого навантаження, недосконалість програми щодо її особистісно орієнтованого підходу, недостатнє використання методів контролю рівня фізичної підготовленості як основи для індивідуалізації навчально-виховної роботи [7].

Усе більше авторів схиляються до думки про необхідність упровадження нових підходів, засобів і технологій, які мають відповідати індивідуальним особливостям школярів, максимально ефективно реалізовувати їхні можливості, урахувувати інтереси та схильності, сприяти розвитку здібностей (Є. В. Андрєєва, 2010; П. М. Гунько, 2012; О. Д. Дубогай, 2005, О. В. Івашенко, З. М. Дуднік, 2011; Т. Ю. Круцевич, Г. В. Безверхня, 2010).

На думку О. П. Аксьонової (2011), учитель фізичної культури повинен мати чіткий індивідуально-диференційований педагогічний інструментарій. Автор вважає, що означений інструментарій повинен містити в собі декілька різнорівневих технологій, які дають змогу організувати та ефективно здійснювати процес формування фізичної культури кожної дитини [1].

Завдання дослідження – теоретичне дослідження сучасних тенденцій у системі фізичного виховання школярів, зумовлених формуванням нової освітньої парадигми в Україні.

Виклад основного матеріалу й обгрунтування отриманих результатів дослідження. Аналіз науково-методичної літератури дав підставу зробити висновок про об'єктивну необхідність активного впровадження нових підходів до навчання й виховання школярів, переходу до гуманістичної, особистісно орієнтованої педагогіки.

На думку В. В. Зарицької (2009), критерійними показниками гуманізації навчально-виховного процесу є ступінь психологічної комфортності учнів у школі; урахування їхніх вікових життєвих ритмів, сенситивних періодів у навчанні й вихованні; диференційований підхід, робота в індивідуальному режимі учнів; оптимізація форм контролю знань, оцінювання не тільки результату, а й затрачених зусиль; забезпечення почуття успіху кожній дитині; організація “життєвого простору” учнів, продумане оточення; ступінь інтеграції школи та сім'ї, тобто ступінь сформованості особистісно орієнтованого виховного середовища.

Однак О. А. Додонова, В. П. Ляпін (2011), вивчаючи це питання в навчально-виховному процесі студентської молоді зазначають, що в більшості робіт в аспекті гуманізації розглядаються тільки відносини педагога та студента й не враховуються інші сторони та суб'єкти, які складають систему фізичного виховання, що позбавляє його комплексного змісту. Урахування всіх властивостей системи зумовлює необхідність побудови складних моделей управління процесом фізичного виховання в кожній ланці освіти [4].

У шкільній ланці освіти спостерігається активне впровадження інтерактивних педагогічних технологій у процес фізичного виховання, що сприятиме створенню комфортних умов навчання, активного оволодіння знаннями, руховими вміннями та навичками, розвитку фізичних якостей і реалізації потенціалу дитини, за яких кожен учень відчуває свою успішність та спроможність. Розробляються й упроваджуються особистісно орієнтовані педагогічні технології, технології розвивального навчання, педагогіка співробітництва

Звичайно, ті умови, які можуть бути комфортними для одного учня, для іншого можуть викликати низку ускладнень. Ефект від застосування одних і тих самих інноваційних педагогічних технологій буде різним для кожного учня.

Отже, постає питання, які саме інноваційні педагогічні технології найбільш раціонально застосувати на кожному конкретному етапі навчання й виховання для кожної конкретної особистості. При спробах побудувати таку модель у системі фізичного виховання з урахуванням особливостей розвитку дитини, процесу навчання рухових дій, розвитку фізичних якостей отримуємо багаторівневу матрицю з великою кількістю змінних. Нові освітні потреби зумовлюють появу нових прогресивних підходів до модернізації системи управління в навчально-виховному процесі, необхідності моделювання, прогнозування, конструювання на основі точного аналізу великої кількості інформації. Виникає необхідність не тільки розробки інноваційних педагогічних технологій, а й забезпечення організаційних умов, які б дали змогу їх реалізувати.

Стрімкий розвиток інформаційних відносин на сучасному етапі зумовлює виникнення “інформаційного суспільства” (В. П. Андрущенко, 2009), що вносить корективи і в процес формування освітньої парадигми [2].

Інформаційний простір – полігон для виникнення й обробки нових ідей. Освітній простір повинен генерувати нові ідеї, форми й методи навчання (Ю. В. Драгнев, 2011).

На сьогодні інформаційні технології застосовуються переважно як дидактичний засіб. Однак розкриття всіх можливостей інформаційного освітнього простору надасть додаткові можливості для оптимізації системи фізичного виховання.

В. О. Кашуба, Н. М. Гончарова (2010) наголошують на можливості удосконалення процесу фізичного виховання школярів за рахунок комплексного підходу до його оцінки. Автори пропонують застосувати комп'ютерну програму, яка надає інформацію про фізичний стан учнів [5].

Упровадження комплексних програм оцінки, автоматизованих систем і комплексів діагностики в систему фізичного виховання школярів може стати підґрунтям до розробки та впровадження сучасних педагогічних технологій, вибору оптимальної методики навчання й розвитку. Звичайно, комплексна діагностика пов'язана з наявністю великої кількості інформації про кожного учня, його індивідуальні показники, динаміку розвитку та ін.

Саме інформаційний освітній простір надає можливості для обробки й систематизації великої кількості інформації, розробки оптимальних індивідуальних програм навчання та виховання, моделювання в навчально-виховному процесі, застосуванні не якоїсь окремої освітньої технології, а можливості варіативного застосування великої кількості педагогічних технологій залежно від конкретної індивідуальної ситуації розвитку дитини і, як наслідок, оптимізації системи управління фізичним вихованням школярів.

Виникає питання про готовність сучасного фахівця у сфері фізичної культури до роботи в новому освітньому просторі, його здатності задовольнити сучасні освітні потреби, реалізувати потенційні можливості.

Формування інформаційного освітнього простору тісно пов'язане з глобалізацією. На думку О. Андропової (2011), глобалізація сприяє формуванню світового інформаційно-освітнього простору, що дає змогу збільшувати діапазон доступних можливостей, масштабів і меж діяльності. Система освіти в Україні спрямована на інтеграцію в Європейський, а згодом і світовий освітній простір. Такі тенденції призводять до виникнення антропологічного зрушення в новій освітній парадигмі (В. П. Андрущенко, 2009). Автор наголошує на доцільності звернутися до синергетичного підходу, який пропонує модель саморозвитку людини у світі, що швидко змінюється й саморозвивається [2].

Отже, необхідна підготовка фахівця, здатного до саморозвитку, який не тільки володіє знаннями у своїй сфері діяльності, а може швидко засвоювати та виробляти знання, проявляти креативність, використовувати повною мірою інформаційний освітній простір.

Висновки та перспективи подальших досліджень. На основі аналізу та узагальнення інформації науково-методичної літератури виявлено об'єктивну необхідність модернізації системи фізичного виховання в Україні, у відповідності до сучасної парадигми освіти. Теоретичний аналіз дав підставу зробити висновок про можливість роз'язання цього питання в умовах інформаційного освітнього простору.

Визначено доцільність паралельного вдосконалення системи фізичного виховання школярів та системи підготовки вчителів фізичної культури, здатних до інноваційної діяльності й саморозвитку.

Список використаної літератури

1. Аксьонова О. П. Нова фізична культура: система методів навчання / О. П. Аксьонова // Теорія та методика фізичного виховання. – 2011. – № 3. – С. 25–31.
2. Андрущенко В. П. Філософія освіти : навч. посіб. / В. П. Андрущенко, І. М. Предборська. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. – 329 с.
3. Базалук О. О. Філософія освіти : навч.-метод. посіб. / О. О. Базалук, Н. Ф. Юхименко – К. : Кондор, 2011. – 164 с.
4. Додонова О. А. Проблеми системного підходу до гуманізації фізичного виховання студентів у вищих навчальних закладах / О. А. Додонова, В. П. Ляпін // Фізичне виховання студентської молоді: стратегія та інноваційні технології : монографія за матеріалами міжнар. симп. Одеса, 22–23 вересня 2011 р. / під заг. ред. проф. Р. Т. Раєвського. – Одеса : Наука і техніка, 2011. – С. 30–34.
5. Кашуба В. О. Сучасні підходи до моніторингу фізичного стану школярів у процесі фізичного виховання / В. О. Кашуба, Н. М. Гончарова // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання та спорту. – 2010. – № 1. – С. 71–73.

6. Кряж В. Н. Гуманізація фізического виховання / В. Н. Кряж, З. С. Кряж. – Минск : НІО, 2001. – 134 с.
7. Марченко С. І. Оцінка фізичного розвитку хлопців 6–10 років у контексті сучасних завдань фізичного виховання / С. І. Марченко, В. В. Іванов // Теорія та методика фізичного виховання. – 2011. – № 8. – С. 10–13.
8. Москаленко Н. В. Теоретико-методичні засади інноваційних технологій в системі фізичного виховання молодших школярів : автореф. дис. ... д-ра наук з фізичного виховання і спорту : спец. 24.00.02 “Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення” / Н. В. Москаленко. – К., 2009. – 42 с.

Анотації

Актуальність дослідження зумовлена формуванням нової освітньої парадигми в Україні та необхідністю модернізації процесу навчання фізичної культури школярів відповідно до неї. Основне завдання статті – теоретичне дослідження сучасних тенденцій у системі фізичного виховання школярів, зумовлених формуванням нової освітньої парадигми в Україні. У результаті аналізу науково-методичної літератури виявлено об'єктивну необхідність активного впровадження нових підходів до навчання й виховання школярів, переходу до гуманістичної педагогіки. Визначено, що, незважаючи на велику кількість інновацій у системі освіти, їх питома вага в процесі навчання фізичної культури набагато менша та не може повністю задовольнити нових освітніх потреб. Теоретичний аналіз дав підставу зробити висновок про можливість вирішення цього питання в умовах інформаційного освітнього простору, який надає можливості для обробки та систематизації великої кількості інформації, розробки оптимальних індивідуальних програм навчання й виховання, моделювання, можливості варіативного застосування педагогічних технологій залежно від конкретної індивідуальної ситуації розвитку дитини.

Ключові слова: школярі, фізична культура, педагогічні технології.

Ольга Багинская. Теоретическое исследование современных тенденций в обучении школьников физической культуре предопределенных формированиям новой парадигмы образования в Украине. Актуальность исследования определена формированием новой образовательной парадигмы в Украине и необходимостью модернизации процесса обучения физической культуре школьников в соответствии с ней. Основным заданием данной статьи является теоретическое исследование современных тенденций в системе физического воспитания школьников, предопределенных формированиям новой образовательной парадигмы в Украине. В результате анализа научно-методической литературы обнаружена объективная необходимость активного внедрения новых подходов к обучению и воспитанию школьников, перехода к гуманистической педагогике. Определено, что, несмотря на большое количество инноваций в системе образования, их удельный вес в процессе обучения физической культуре намного меньше и не может полностью удовлетворить новые образовательные потребности. Теоретический анализ позволил сделать вывод о возможности решения данного вопроса в условиях информационного образовательного пространства, которое предоставляет возможности для обработки и систематизации большого количества информации, разработки оптимальных индивидуальных программ обучения и воспитания, моделирования, возможности вариативного применения педагогических технологий, в зависимости от конкретной индивидуальной ситуации развития ребенка.

Ключевые слова: школьники, физическая культура, педагогические технологии.

Olga Baginskaya. Theoretical Research of Modern Tendencies in Training of School Students to Physical Culture Predetermined by Formations of a New Paradigm of Education in Ukraine. The actuality of research is predetermined by formation of a new educational paradigm in Ukraine and need in school student's physical culture training process modernization according to it. The main task of this article is theoretical research of current tendencies in system of physical training of school students predetermined to formations of a new educational paradigm in Ukraine. As a result of the analysis of scientifically methodical literature objective need of active introduction of new approaches to training and education of school students, transition to humanistic pedagogics is found. It was determined that despite a large quantity of innovations in education system, their specific weight in the course of training to physical culture much more smaller and can't satisfy new educational requirements completely. Theoretical analysis allowed to make a conclusion about a possibility of solution of this problem under the conditions of information educational space which provides possibilities for processing and systematization of large quantity of information, development of optimum individual programs of study and education, modeling, possibility of variant application of pedagogical technologies, depending on a concrete individual situation of child development.

Key words: students, physical education, educational technology.